

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IX

No. 10

4

MARTIE

1928

În acest număr: *Sacrificarea principiului național de Octavian Goga; Pământul e fâlbac poezie de Volbură Poiană-Năsturaș; Talpa țării de I. Agârbiceanu; Frânturile de Tache Papahagi; Reforma agrară în Rusia de P. Nețoiu; „Meșterul Manole” de Al. Hodoș; Scrisoare din Budapesta de M. B. Rucăreanu; Cronica politică: Turnul iluziilor și mărturisirea Babilonului de D. I. Cucu; Gazeta rimată: Giogoși... de Ion Căneș; Insemnări: Material pentru propaganda dușmană; Omul fără țară; O somație fără răspuns; Statul cultural; Omul păcii; O nouă infamie; O mărturisire sinceră.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. N. IORGA No. 2

UN EXEMPLAR 10 lei

Țara Noastră

Sacrificarea principiului național

Recenta adunare organizată de domnii Maniu—Mihalache la Cernăuți luminează mai bine ca celelalte în taincele de laborator care călăuzesc nobila avanse de popularitate.

Producția din capitala Bucovinei, atât prin compoziția, cât mai ales prin spiritul de care s'a animat, n'a avut nimic comun cu România, decât ponegrirea ei. Cine știe cât de cât istoria acestei nenorocite provincii, constată cu amărăciune, că nici odată sub Habsburgi, în ultimii treizeci de ani, elementul românesc de-acolo nu s'a prezentat într'o asemenea promiscuitate politică, cum a fost cazul acum. Românii bucovineni, dacă au rezistat perfidiei dela Viena și s'au păstrat intacti pentru ziua cea mare, e tocmai fiindcă au înțeles nevoia diferențării lor de alte neamuri și și-au impus o ideologie de intransigență națională. Această tradiție este înfrântă acum prin adunarea de deunăzi, lipsită de orice caracter de rasă: un amestec tulbure de limbi și de revendicări disparate, răscolite de diverse tendințe subversive, care sbuciumă de multă vreme un biet colț de țară. În pistrîța babilonie d. Iuliu Maniu a făcut iarăș descoperirea, că trebuie negreșit „dreptate socială” pentru toate viețuitoarele din lume, d. Mihalache a declarat din baierile inimii că „mai bine cu bolșevicii decât cu liberalii”, în vreme ce fiecare seminție și-a spus păsul pe limba ei, uninđu-se cu toții într'un admirabil solidarism: crâncena detestare a țării.

Ceea-ce dă însă o specială semnificare evoluției mai noi a dlui Maniu e strânsă colaborare cu socialiștii, manifestată la Cernăuți cu toată țaria. Fostul președinte al Consiliul dirigenț a vorbit dela aceeași tribună cu Iacob Pistiner, șampionul internaționalist cunoscut, căruia

d. Csicsó Pop i-a strâns mâna cu efuziune, strigându-și adunării bucuria dela se găsi alături cu adepții lui Karl Marx...

* * *

Cred că trebuie să ne oprim la ipostazul proaspăt în care șeful celor o sută s'a lăsat împins de împrejurări și să lămurim adevărul primejdios.

Pasul dlui Maniu e și nou și îndrăzneț. Dsa se găsește la o radicală schimbare de orientare programatică. Alianța cu socialiștii nu e numai o contrazicere directă cu însăși structura principială a partidului pe care zice că-l conduce, e ceva mai mult și mai grav, e o renegare a principiului nostru de existență ca stat. Ideia națională n'a fost numai crezul care ne-a apărat subit unguri de peire și a legitimat identificarea granițelor noastre politice cu cele etnice, ci este și astăzi singura platformă de apărare în fața primejdiilor dinăuntru și dinafară. Toate partidele politice, pornind dintr'un instinct normal de conservare a vieții de stat, nu s'au abătut dela această axioma tradițională, găsind că pentru multă vreme încă România trebuie să-și urmeze opera de consolidare în sensul închegării definitive într'un corp unic, din care=au dispărut orice resturi de veleități centrifuge. Ce e firesc, românismul din provinciile alipite a propagat mai ales acest impuls de coeziune națională, de-o parte pentru a putea repara astfel urmările unui secular proces de apăsare, de alta pentru a contrabalansa cu greutatea întregului nostru aparat de stat multiplele sugesțiuni ale elementelor eterogene, care nu și-a fixat temeinic încă rostul lor în noua orânduire de după război. Din aceste motive simple și explicabile, partidele românești, ori=cât de deosebite între ele, s'au ferit de orice cocherie cu doctrina lui Marx, și socialismul în România nouă, fără să poată găsi o expresie politică în lipsa unei pături sociale corespunzătoare, n'a fost practicat decât de străini și a devenit un paravan al uneltirilor comuniste diriguite de peste Nistru. Din această stare de tângire a fost scos acum tovarășul Iacob Pistiner de către d. Iuliu Maniu care-l legitimează, îl pune din nouă în circulație, întărind astfel în mod factice un curent fără nici o legătură cu interesele superioare ale țării. Consecințele acestei tovarășii sunt evidente. Din nou vor scoate capul în toate orașele celulele comuniste, care până ieri=alaltăieri amuțiseră. Din nou se vor porni agitațiile iredentiste la adăpostul unei așazise mișcări sindicaliste. Din nou ne va flutura pe dinainte spectrul unei greve generale. Din nou vor reincepe întrunirile blocului minoritar pe toată țara. Și altele, și altele! Toate vor veni, ca niște cadouri prețioase, pe care conducerea „național=fărănistă“ le face țării în ofensiva ei pentru popularitate...

Nu ni se pare potrivit să venim cu muștrări pe care le=am adresa dlui Iuliu Maniu, reamintindu-i pe Simeon Bărnuțiu și Blajul, ai cărui canonici nu vor avea nimic de câștigat pe urma orientării schimbate. Nici nu-l vom întreba, prin ce operație miraculoasă a is-

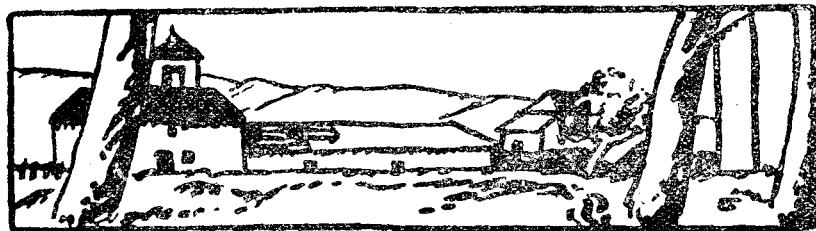
butit peste noapte să smulgă din suflet o credință, care era evanghelia bătrânească a Ardealului.

Trebuie să reținem însă acest salt în necunoscut și să-l arătăm oamenilor care tot mai gândesc încă la noi, înțelegând că dacă se sfarmă altarele din vechime, într'o bună zi se va putea cutremura și catapeteazma templului. Cu deosebire se îndreaptă gândul nostru spre generația nouă, purificată de sgura politicării mărunte, căreia vrem să-i lămurim aventura, ca s'o ferim de ori-ce răfăcire...

Luați aminte, — fineret al țării, — o lume nouă s'a pornit acum: partidul „național-țărănist“ la Cernăuți s'a botezat întru Pistiner Iacob...

OCTAVIAN GOGA

Pământul e tâlhar

Ca un tâlhar pământul mi-a luat
Un leagăn vechiu și lin de legănat:

Brațele mamei.

Intinderi ca de la pământ la cer

Cu limpezimi de ape și mister:

Ochii mamei.

O floare fermecată mi-a ascuns

Ce-și scânteia balsamul nepătruns:

Surâsul mamei.

A stins pământul — și-a făcut păcat —

O doină ce se auzia în sat:

Cuvântul mamei.

A 'nfipt cuțitul ca un ienicer

De-a omorît pe cel mai bun străjer:

Vegherea mamei.

Bucata mea de hrănitore pâne

Pământul mi-a luat-o ca un câne:

Inima mamei.

VOLBURĂ POIANĂ-NĂSTURAS

Talpa țării

Să nu vă speriați! N'am de gând să infirpez aici scheletul unui toast democratic ținut cu predilecție la sfârșitul unui banchet copios, când convivi au ajuns să respire des și greu; — nici să rezum o cuvântare electorală îmbibată de superlative, sau vr'un discurs ocazional în care se preamărește „femea română“. Subiectul e tratat în felul acesta... tradițional încă de prea mulți reprezentanți ai poporului, tineri sau bătrâni, în Parlament și în afară de Parlament, în presă ori la un pahar de vin, — pentru a nu fi primejdios să mă încumet și eu asupra lui.

È îndeobște cunoscut, că noi românii toți suntem democrați, toți suntem fii ai poporului, și ne place să ne lăudăm că ne-am ridicat din opincă, având rădăcini în talpa țării. Suntem atât de democrați încât, la prilejuri date, chiar și oameni ai căror strămoși au purtat caftan și au băut ciubuc, își pun o căciulă spartă în cap, pentru a putea vorbi mai cu efect despre necazurile și suferințele poporului, cari au făcut să-i iasă părul prin căciulă.

Se mai știe, că toate partidele noastre politice sunt democrate, mai cu seamă azi în era votului universal. Nici unul nu vrea să se mândrească cu titlul de partid reacționar, de-o pildă, pentru a nu mai vorbi de un partid al elitarhici, — titlatură ce repugnă profund ori căruia politician român. În programele politice, în discursuri, în propaganda electorală, toate fraternizează cu talpa țării și injură pe ciocoi...

„Suferințele voastre sunt chinurile noastre, fraților! Până când vom răbda lipitorile să sugă sângele cel mai bun al nostru, al tuturor? Paharul suferințelor și al răbdării s'a umplut!...“

* * *

O scurtă paranteză pentru a indica două realități în lumina cărora se va preciza democratismul nostru, așa cum îl practicăm noi și cum îl simte talpa țării.

Pentru precizarea din urmă: La o adunare electorală, după ce s'au răsuflet mulți oratori dintre cei ridicați din talpa țării, se apropie de mine un moșneag cu părul alb, roșu la față, și iscodind din ochii vioi, îmi șopti: „Domnule, bine faceți că vă mai gândiți și la necazurile noastre. Fără dumneavoastră, dracu' ne-ar lua“. Și-i clipeau ochii a bașjocură fină, abea perceptibilă. Am înțeles și nu mi-am putut stăpâni râsul, care era mai mult izbucnirea unei calde bucurii. Îmi ziceam: în torentul acesta de vorbe mari, — țăranul nostru rămâne calm și cuminte. Ce noroc pe noi!

Pentru precizarea dintâi: Cu prilejul unor alegeri generale un „ciocoi“, unul care nu avea nici un fel de legătură cu descendența din talpa țării, cu opinca, avu nerușinarea să se îmbrace în strae țărănești, și să cuturece asffel satele. Era cu reședința în Capitală. Era candidatul partidului democrat dela putere, și fu ales. Nu numai că după alegeri nu-l mai văzu pui de om în județ, dar nici alegătorii, porniți cu necazurile reformei agrare în Capitală, nu-i putură da vr'odată de urmă, deși îl căutară anume. Deputatul democrat avea două locuințe; când era căutat la domiciliu, servitorul spunea; „numai cât a plecat la socri. Il aflați acolo“. Și le dădea adresa. Când ajungeam la socri, deputatul plecase la domiciliu. Și așa, trei sau patru ani, alegătorii n'au mai putut da ochi cu deputatul democrat, îmbrăcat în strae țărănești, pentru alegeri.

Sau, tot pentru această precizare a sentimentului democratic. În preajma venirii la putere a unui partid democratic (am spus că în țara noastră toate partidele sunt democratice), un tânăr care de ani de zile se agită cu trei fraze demagogice pe limbă, era sigur că va ajunge director într'un minister. Multă lume credea, între alții, și un prieten bun al tânărului. Întâlnindu-l în mijlocul înfrigurării generale îl salută: „Să trăești, domnule șef de cabinet, și la mulți ani!“ Cel agrăit trecu pe lângă prieten privindu-l dela înălțimea unui dispreț legitim. Un vecin îl lămuri pe cel rămas consternat: „Nu-i șef de cabinet, e director!“ — Povestea poate fi închisă, fără intenția de-a jigni democrațismul nimănui.

* * *

Ceea ce voiam să relevăm în aceste rânduri e că țărănimea noastră este în realitate, nu numai la figurat, sau în discursurile democrației române, talpa țării, și încă o talpă sănătoasă și bine așezată la locul ei. Atât de bine așezată încât avem impresia că cei ce ni-zuesc, de zece ani, s'o scoată din căpățâie, fie prin șicanele și nedreptățile puterii de stat, la guvern fiind, fie prin răscolirea și aprinderea patimilor având prilejul de-a fi în opoziție, — își dau înșiși seama de marea și neclintita ei stabilitate. Alfel, cum suntem siliți să credem și în patriotismul unora și în al celorlalți, — dacă nu ne face să ne degradăm în ochii proprii — nici o tabără nici cealaltă n'ar cuteza să joace halaripu pe talpa țării.

Între atâtea greutăți pe care la întimpinăm la tot pasul în procesul de unificare sufletească și de consolidare a țării întregite; între

atâtea primejdii interne care ne pândesc din ascunzișurile sufletești ale unor oameni încă nedeplin romanizați, și ceea ce e tot atât de primejdios, cari nu-și au încă bine fixată nici axa vieții lor sociale, — numai acum încercând să se așeze într'o clasă socială, — marele noroc și punte de salvare e că avem o clasă țărănească unitară, bine așezată în tradiția de veacuri, cu aceeași concepție de viață, cu aceleași calități de rasă.

Numai o astfel de clasă socială, fundamentală pentru neam, poate suporta de zece ani urâtele valuri ce bat la suprafața vieții noastre naționale, de stat și sociale, năzuind a fi crezute însăși manifestarea sufletului național în România întregită.

Dar viața românească așezată în forme definitive curge ca matca râului în adâncimi, crescându-și puterile, intensitatea, puțin păsându-i de spuma ce se agită la suprafață, sau de trunchiurile putred ce plutesc acolo. Ea știe că încurând sau mai târziu, după potop, după tulburarea dela suprafață, apele se vor limpezi și că chiar valurile curate menite să-i joace la suprafață vor fi determinate tot de puterea din adânc, și că atunci vor fi în adevăr ale sale.

Dacă de zece ani partidele românești se pot juca de-a despotismul sau de-a democrația, dacă pot să-și bată joc, în urmărirea unor ținte exclusiviste, de drepturile celor mulți, sau dacă se mândresc cu simpatia acestora și bat din ea monedă mărunță de fiecare zi: dacă unii pot exagera talpa țării prin felul în care o chivernisesc, iar alții prin deșeptarea unor speranțe deasupra puținței de realizare; dacă unii pot amenința cu jandarmul, iar alții cu... revoluția, — dacă pot face politica pe care o fac de zece ani, — au să mulțumească în primul rând acestei țalpi a țării.

Ea, a noastră, îi supoartă și pe unii și pe alții!

Ce s'ar alege de cele două tabere, dacă nația noastră n'ar avea din naștere, cuminenția politică, dacă nu și-ar iubi țara, dacă n'ar fi legată cu legături milenare de pământul României întregite? Unde ar fi azi țara noastră dacă talpa țării ar fi răsplătit conducătorii rele, după merit, ori ar fi pornit „batalioane de atac“, de câteori cealaltă tabără ar da lozinca?

Cu alt popor mai tânăr, — mai lipsit de experiența vieții, — partidele poate ar fi reușit până azi să slăbească în măsură considerabilă țara, puterea de viață a românismului. Talpa țării, pe care o avem, ne asigură viitorul; ea stă bine așezată în căpătâile de veacuri, și suportă cu durere, dar cu destulă ușurință încă, valurile dela suprafață.

* * *

Par'c'aud pe cutare revoluționar spunându-mi: „N'ai cunoscut nici odată talpa țării! Ea nu e lașe, cum vrei să o arăți dumneata, ostentivul de luptă! Ea e gata de atac, să știi dumneata!“!

Știu, iubite revoluționar, că nu e lașe. Dar mai știu că e mai cuminte și cu sufletul mai românesc, decât dumneata. Și aceasta calitate e, să mă crezi, singura mântuire care-i așteaptă pe revoluționari.

Ascultă-mă: presupunând că vii odată la putere, cine te va mântui de furia desiluziei celei mari? Tot cumînjenia falpei țării, te asigur. Altă nație, mai puțin cuminte, mai puțin „laşe“, când s'ar convinge că nici dumneata nu-i poți aduce raiul pe pământ, raiul cu care ai întărâtat-o mereu, te-ar face chisăliță.

Dar nația noastră te va ierta și pe dumneata. Iși va zice: „Sunt oameni și ei, plini de păcate ca toată lumea“.

Iată pentru ce țărănimea noastră rămâne încă pentru multă vreme talpa țării: ea dă, prin stabilitatea și cumînjenia ei, posibilitatea tuturor celor ce plutesc la suprafață, tuturor celor ce năzuiesc a se așeza în clase sociale și la conducere, să se isbească cu capul de pereți, să experimenteze pe socoteala lor și a poporului, fără pri-mejdie pentru țară, pentru a se ajunge la o așezare definitivă, cristalizată și în ce privește viața suprapusă nației de jos, tălpii țării.

Puterea râului curge în adânc, și valurile proprii lui, după ce se limpezește potopul, tot ea le va determina.

Norocul nostru al tuturor, că până la așezarea nouilor clase sociale, până la formarea unor serioase și organice partide politice, avem neclintită temelie clasei țărănești, care ne face posibilă fermentarea și așezarea dela suprafață.

I. AGĂRBICEANU

Frânturile

Administrative

Seara, într-o berărie. Alături, la o masă, doi inși și o — probabil — domnișoară. Discuția e în curs.

— Domnule, oriunde ți-ai întoarce privirile vei vedea numai gheșeftari. Și-ți pot dovedi oricând d-tale că noi, bunăoară, brutarii, suntem de fapt o victimă față de marele public. Regulat, presa ține isonul: „brutarii iar cer urcarea prețului pâinei zilnice”. Dar n'are dreptate, și iață de ce. Pentru ca o brutărie să poată funcționa, trebuie să aibă și un buget special al salariaților de zbiri-parazitari.

— Nu înțeleg ce vrei să spui.

— Deși am și eu o bună diplomă culturală, totuși, soarta a vrut să mă fac brutar. M'am îngrijit de aproape pentru curățenia brutăriei, dar am rămas refractar tuturor tendințelor de șpetțuire. Într-o bună zi, mă pomenesc cu brutăria închisă pe mai multe zile. Cauza? Medicul sanitar și inspector al brutăriilor așa a găsit cu cale.

— Și nu te-ai adresat autorităților în drept?

— Dacă n'ași fi cunoscut moravurile noastre administrative și dacă ași fi ignorat consecințele unori cazuri similare de la alte brutării, poate ași fi comis și această prostie. Am făcut altceva, și anume am uns roata sanitară, cu obligația ca să nu o neglijez între 1—5 ale fiecărei luni, căci ruginește.

— Va să zică te-ai aranjat.

— Ași! Vine cântăreala pâinei. Câteodată cu știință, altădată fără intenții, se întâmplă ca pâinea să iasă lipsă. Ca să nu fii șicanat, ba chiar greu atins, trebuie altă leafă lunară, căci altfel haitele astea administrative fac din chiar dreptatea ta frigare înroșită cu care te frig în propriul tău cuptor.

— Cam de necrezut.

— Vrei să te convingi? Asociază-te cu mine numai pentru o lună de zile și vei vedea. Și vei vedea nu numai atât. Vei vedea cum, începând de la ultimul grad polițienesc — să zicem un sergent —

și până la grade oarecum măricele, toți vin între 1—5 ale fiecărei luni să-și ridice onorariul, depunând de primire iscălituri verbale cari — în schimb — te pun la adăpostul oricărei inspecții. În modul acesta, curățenia necesară brutăriei poate deveni chiar porcărie, după cum cântăreala pâinei poate fi oricând cu o lipsă respectabilă.

— Va să zică, tot publicul mare e acela care suferă și în capul căruia se sparg toate.

— Evident. Masă inertă și proastă. Să-ți mai spun încă un caz petrecut tot cu mine. În primăvară a venit unul de la percepție să mă impună la global. M'a ridicat la suma de 450.000 lei câștig anual. Am protestat îndelung. În cele din urmă m'am convins că chiar un apel al meu ar fi redus această sumă cu cel mult 100.000 lei. Și atunci, în loc ca să plătesc impozit pentru suma de 350.000 lei minimum, eu am făcut altceva: am dat cui trebuia cât am dat și astfel am micșorat suma de 450.000 nu la 350.000, ci la ceva mai mult decât 100.000.

— Ai fost pehlivan.

— Păi, cum crezi, domnule — intervine persoana feminină — că așa putea iubi atât de mult pe scumpul meu prieten care, chiar eri, mi-a cumpărat această blană cu 24.000 lei?

Din ale presei

Intr'un local cu felurite lichide boite: cu alte cuvinte, după argoul timpurilor de azi — într'o „biseriçuță“.

— Nu știi ce să mai crezi și, mai ales, ce atitudine să iei. Un ameteitor val-vârtej de patimi oarbe, furibunde. Pe de o parte, așa numita presă a vânduților care urmărește perseverent subminarea neamului și țării, pe de altă parte o înspăimântătoare grozăvie: adevărata presă românească contribuie și mai mult la zdruncinarea din temelii a aceluiași neam și a aceleiași țări.

Să mă explic. Nu voi recurge la dispăruții recenți, cum ar fi un Take Ionescu, un Marghiloman, un I. I. C. Brătianu. Să ne gândim la Titulescu. Așa e că, în general, toată presa noastră îl preamărește? — Secretul? Nu atât valoarea reală a succeselor sale, cât e faptul că nu aparține efectiv niciunui partid; așa că toate grupările politice au interes să-l curteze. Schimbaji pentru o clipă actuala stare de lucruri și inchipuiți-vă că Titulescu e înregimentat bunăoară la... liberali. Credeți că zările țărăniște, de exemplu, și-ar păstra aceeași atitudine? De sigur că nu, deși activitatea politică a lui Titulescu ar fi fost aceeași.

Înlocuiți acum personalitatea politică — indiferent de calitate și valoare — cu cea, bunăoară, a generalului Averescu. Dacă generalul Averescu n'ar fi fost șeful unui partid și ar ar fi fost fără culoare de partid, evident că ar fi desfășurat — din punct de vedere calitativ, ca fond — aceeași activitate pe care o desfășură și azi, ca șef de partid. În această ipotesă, am fi constatat că chiar presa național-țărănișă niciodată nu și-ar fi permis să-l denigreze cu cele mai abjecte:

calificative; din contră, poate chiar l-ar fi curtat. Și acelaș lucru s'ar fi petrecut și cu acea adânc vibrătoare coardă poetică a neamului nostru, care e Octavian Goga.

+ Problema pare a fi mult mai delicată decât ne-o reprezentăm noi, așa că tâlcurile ei probabil nouă ne scapă integral, de vreme ce suntem profani în această materie.

— Să zicem că tâlcurile ei ar fi cu totul altele. Să ne referim atunci la un alt caz. Rămân încă proaspete atacurile pornite în contra tendinței de culturalizare populară a maselor noastre țărănești prin publicațiunea intitulată *Comoara*. În frunte acestei publicațiuni, drept sentinelă și chezașie de granit, stătea Mihail Sadoveanu. Această revistă, care urma să pătrundă adânc și larg în toate straturile poporului nostru cu ținte cultural-naționale, a răscolit din senin patimi inexplicabile în sânul presei noastre. Să zicem, că talentul de literat al acestui academician al nostru n'ar fi fost la înălțimea acestei mari și ultra-utile opere de propagandă cultural-națională; atunci, logic ar fi fost ca atacatorii nu numai să propună altceva — în caz că ar fi găsit altceva mai bun — ci să și împlinescă ei înșiși tot ce ar fi propus și susținut. Ce s'a întâmplat însă? N'au propus nimic mai bun. Așa fiind, de sigur că și ei și-au dat seama de valoarea și necesitatea imperioasă a unei atari opere. Dar, patima intereselor politice i-a orbit în atacuri și și-au zis: dacă această operă o va înfăptui-o Octavian Goga, nu mai poate fi nici o îndoială că, într'un viitor apropiat, Octavian Goga va fi proclamat drept un *Mussolini* cultural al poporului român.

Urmarea? — „Să distrugem pe Goga“, indiferent dacă, odată cu distrugerea lui, se nimicesc și ideile bune și regeneratoare ale sale, când e vorba de mult batjocoritul și înveninatul suflet al poporului român.

— În adevăr, faptul acesta pare a fi o icoană a decăderii noastre naționale. Și-i trist și dureros.

— M'ăși fi așteptat să zici că e, cel puțin, „grozav de trist și dureros!“! Lumea — eu ași zice „gurile-rele“ — lansează în mod persistent zvonuri, că toate atacurile de la multe ziare ale noastre sunt finanțate, după cum multe și variate fapte ordinare ar fi pur și simplu șantajate de presă spre a fi trecute în iadul tăcerii. Într'o asemenea ipoteză, ar fi momentul să ne întrebăm: dacă asemenea ziarști își permit atari vomități național-moralizatoare, mergând până acolo încât să-și permită a zmulge sufletului poporului o hrană sufletească cum ar fi fost aceea pe care i-ar fi procurat-o revista *Comoara*; în schimb noi, masa de cititori, cu ce oare suntem obligați ca să savurăm sau să înghițim acest fel de vomități? Intrucât oare suntem datori să primim lecții de moralitate națională (politică, culturală, etc.) de la atari persoane? — Și totuși, lectura unei astfel de prese constituie o hrană periodic procurată. Ceea ce însemnează, că și publicul cititor e făcut din același aluat din care s'au plămădit și procuratorii acestei hrane, bune — de sigur — pentru o anumită rasă de animale.

S'a rostogolit țingireaua și și-a găsit capacul.

TACHE PAPAHAĞI

Reforma agrară în Rusia

— Evoluția legiferării bolșevice —

La 26 Octombrie 1917 st. v. apare decretul agrar al bolșevicilor, făcut în pripă, și care nu cuprinde mai mult de patru puncte. Primul punct șterge orice drept de proprietate asupra pământului, fără nici un fel de despăgubire. Al doilea autoriză comitetele agrare locale — instituite de guvernul provizoriu — să dispună de solul eliberat. Hotărârea definitivă în ce privește felul de exploatare al pământului — conform punctului 4 — rămâne în sarcina Adunării Constituante. Comitetele agrare locale sunt îndrumate, ca la administrarea solului să ia avizul organizațiilor țărănești, ceea ce dovedește încajuns că guvernul sovietic vroia să-și atragă cu orice preț simpatia țărănimii. Efectul scontat nici n'a lipsit, căci la începutul lui Ianuarie 1918 bolșevicii și-au putut permite luxul să disolve Adunarea Constituantă — care nu vroia să se atașeze la programul comunist — fără să fi provocat prin aceasta urmări mai grave pentru situația lor.

Vânând după simpatia clasei țărănești, Sovietele și-au trădat și frica de aceasta. Încă din primul moment s'au gândit la unele măsuri de prevedere pentru cazul când această simpatie le-ar lipsi. Lenin a spus: clasă țărănească trebuie neutralizată. Această neutralizare s'a încercat prin instituirea comitetelor sărăciei — komiteti biednoti — compuse din elementele ce se găseau la periferia vieții rurale, în loc mai după cum la oraș puterea bolșevică se răzima pe elementele dela periferia vieții sociale urbane. Nu peste mult însă s'au convins că această cale nu duce la rezultatul dorit și Sovietele au renunțat la alianța cu sărăciea rurală, ca și la introducerea războiului civil în sate, fatalmente împreună cu instituirea menționatei comitete.

Legea agrară definitivă, publicată la 6 Februarie 1918, sub titlul „Socializarea solului“, poartă marca social-revoluționarilor de stânga, îmbrățișând întocmai programul acestora. Această lege este împărțită în 13 capitole și 52 paragrafe.

Articolul 1 șterge cu desăvârșire orice drept de proprietate imobiliară (sol, subsol, păduri, ape și forțe vii ale naturii).

Articolul 2 exclude orice despăgubire pentru pământul luat, trecându-l asupra poporului muncitor.

Articolul 3 stabilește că „drept la folosința pământului” are numai acela care îl muncește cu mâna proprie, în afară de cazuri prevăzute de lege.

Articolul 4 zice că „dreptul la folosința pământului” nu se poate restrânge pentru deosebire de sex, religie, sau naționalitate.

Articolele 6 și 7 precizează că proprietarilor particulari li se va lua nu numai pământul ci și întreg inventarul economic, viu și mort, dimpreună cu toate clădirile și instalațiunile de industrie agricolă.

Împărțirea pământului între populațiune se va face de către organele oficiale ale statului, luând de bază egalitatea și capacitatea de muncă (art. 9 și 12).

Conform art. 45, pământul obținut prin organele agrare nu se poate transfera asupra unei alte persoane.

Legea socializării solului — zice Boris Brutzkus — are marea însemnătate că a legalizat mișcarea revoluționară a țărănimii ruse, o mișcare care prin forța ei este fără pereche în istoria universală. Prin această lege, dorințele agrare ale țărănimii ruse au fost satisfăcute integral. Visul cu „ciorni priediel” — împărțirea neagră — s'a împlinit.

Dar revoluțiunea agrară rusă nu avea de scop numai distrugerea marelui proprietăți, ci și ștergerea oricărei diferențieri, din șanul țărănimii. Ea findea la o nivelare sub toate raporturile. În adevăr, nu s'a luat numai pământul marilor proprietari, ci și acela al țăranilor cari, pe urma reformelor stolypiniene cumpăraseră cam 27 milioane desiatine. Și acest pământ, cu toată opunerea țăranilor interesați, mai ales în Ucraina, a fost din nou supus împărțirii, bineînțeles, tot fără vreo despăgubire.

Demn de reținut este, că milioane și milioane de desiatine s'au împărțit cam la 20 milioane gospodării țărănești, de către țăranii înșiși, fără intervenția directă a statului. Atitudinea bolșevicilor a fost foarte abilă. Ei s'au conformat adevărului psihologic spus de cugetătorul politic rus A. I. Herzen, cu 70 de ani în urmă, că popoarele slave nu prea iubesc statul și centralizarea; ele înlătură, pe cât este posibil, amestecul din partea guvernului. Bolșevicii au lăsat, deci, să acționeze aproape liber „lumea mută” de altă dată.

Abia după ce guvernul sovietic și-a asigurat, prin legea socializării, simpatia păturei țărănești, s'a apucat de realizarea programului și idealurilor sale, încercând să pună producțiunea agricolă de acord cu preceptele socialismului. Trei căi indirecte și-a ales în acest scop: întâi, organizarea țăranilor în cooperative de producție (cômmuni); al doilea, organizarea de gospodării sovietice-model (sowhozi); și al treilea, ideia electrificării și introducerea în producțiunea agricolă a celor mai moderne mașini. Toate acestea erau menite, deși într'un timp mai

îndepărtat, să atragă agricultura sub conducerea centrală a guvernului sovietic.

La un an după legea socializării, se încearcă realizarea programului bolșevic în agricultură și prin măsuri directe. La 14 Februarie 1919, guvernul sovietic publică o ordonanță, prin care se statuează, că întreg teritoriul Republicii sovietice se consideră ca un singur fond de stat și că toate eforturile trebuie făcute pentru schimbarea condițiilor agrare în așa fel, încât ele să dea naștere unei singure gospodării de producție. Orice altă exploatare individuală se consideră numai ca o stare de tranziție, care va trebui să înceteze.

La începutul anului 1921, guvernul sovietic merge și mai departe. Văzând Sovietele că înjghebările gospodărești comuniste nu pot să asigure aprovizionarea proletariatului urban, ele iau hotărârea să controleze foarte de aproape producția țăranilor. Li s'a interzis să sementene acolo și unde vor crede de bine, trebuind să se conformeze exclusiv indicațiilor unor comitete de însămânțare. Iar în ce privește recolta, țăranul nu poate să rețină pe seama sa decât o cantitate fixă, necesară pentru hrana sa și familiei, restul trebuind a se furniza statului, fără nici o despăgubire. În teorie, țăranii urmau să primească în schimb mărfurile industriale de care aveau nevoie, o condiție pe care guvernul sovietic n'a putut-o îndeplini. Intenția guvernului sovietic era deci, să facă din țăran un salahor domiciliat pe domeniile statului și care lucrează după indicațiunile date de comitetul de însămânțare.

Această primă încercare directă și serioasă, de a introduce sistemul comunist în gospodăria satelor, a dat loc la numeroase și desperate răscoale țărănești, în tot cursul anului 1921 și pe care Sovietele le-au reprimat prin foc și sabie.

Cu toată victoria obținută, bolșevicii n'au mai persistat în a forța nota. Și-au dat seama de puterea clasei țărănești și au cedat, inaugurând o nouă politică economică, cunoscută sub prescurtarea de Nep.

Această nouă politică agrară se justifică prin lozinea reînvierii inițiativelor economice ale țăranilor harnici, prin creierea unor condițiuni de stabilitate la țară, renunșând deci la regimul confiscării producției instituit la începutul anului 1921. Prin legea publicată la 22 Mai 1922, înglobată mai târziu în formă definitivă în Codul agrar din 30 Octombrie 1922, această nouă politică economică se și legitimează, constituind unul din cele mai de seamă acte din epoca revoluției sociale și agrare săvârșite de bolșevici.

În principiu, Codul agrar nu renunță la nici una din dezideratele naționalizării solului: nu recunoaște dreptul de proprietate, nu admite decât un singur fond agrar al statului, care se va administra de comisariatul agriculturii și organele sale, etc.

În realitate însă, statul renunță la dreptul său de a dispune de pământul odată intrat în exploatare.

O altă abatere dela principiile comuniste o constituie faptul următor. Împărțirea pământului la 1918 s'a făcut numai provizoriu. Urma ca statul să reguleze repartizarea pământului în baza

principiilor de strictă egalitate și nivelare. Dar operațiunea aceasta a nivelării a mers așa de încet, încât până la începutul anului 1922 abia 10% din suprafața întregă a solului a putut fi definitiv regulată. Cu toate acestea, § 141 din codul agrar coprinde următoarea dispoziție: „Din ziua publicării legii fundamentale din 22 Mai 1922, privitoare la exploatarea solului țării, se va recunoaște administrațiunii volostelor, comunelor și altor unități economice acea cantitate de pământ repartizată în scopul exploataării, câtă se va găsi de fapt în posesiunea sa în momentul de față”. „De aci înainte se interzice orice acțiune de nivelare, între voloste și comune”... (§ 142). Aceste două paragrafe pun capăt revoluțiunii agrare.

Principiile cu privire la socializarea pământului, care au mai rămas, s'au refugiat în § 27 care oprește: vânzarea, cumpărarea, moștenirea, donațiunea și grevarea pământului.

Codul agrar din 1922 nu se mai amestecă în modul de exploatare al țaranului; îi lasă toată latitudinea în această direcție. Țăranii sunt liberi să exploateze pământul fie în cadrele *mir*-ului, fie după sistemul parcelelor, așa cum se obișnuia și mai demult în satele unde nu se făcea reimpărșirea pământului. Deasemeni, statul mai renunță la organizarea forțată a coperativelor și „comunelor”-lor.

În vederea apărării intereselor economice, Codul agrar intervine și în viața *mir*-ului, întrucât nu admite o nouă repartiziune a pământului decât după trei perioade de sămănături, adică abia după nouă ani.

Însfârșit, Codul agrar admite arendarea pământului și angajarea de muncitori (salariați), întâi cu oarecari restricțiuni cari, prin hotărârile congresului partidului comunist din Mai 1925, se atenuiază.

În rezumat, marea importanță a Codului agrar bolșevic este: a pus capăt revoluțiunii agrare, făcând ordine în exploatarea pământului; deschide câmp liber inițiativei particulare, reinviind unele din principiile legiuirilor lui Stolypin, marele reformator agrar din epoca tarismului.

După cum vedem, Codul agrar rus din 1922 nu este o victorie a bolșevicilor, ci a țărănimii. Prin această legiuire, bolșevicii au renunțat la ideea înglobării imediate a țărănimii în angrenajul sistemului comunist. Viitorul ne va arăta, dacă Sovietele au renunțat pentru totdeauna la programul lor inițial și esențial pentru concepția bolșevică, sau numai temporar, din motive de tactică și prudență. În orice caz, pe urma Codului agrar viața la țară s'a liniștit și mujicul rus își vede de casa și pământul lui, prea puțin interesându-se de ceea ce se petrece la oraș.

Printre problemele de viitor, care n'au putut fi soluționate prin Codul agrar sunt: readucerea la vatră a milioanele de oameni fugiți pe vremea deselor lupte, sau a foametei din 1921/22, care au populat peste capacitatea lor de primire unele regiuni și lăsând pustii altele, precum și grabnica intensificare a producțiunii agricole. Dar marea problemă a viitorului, pe care guvernul sovietic va trebui să o înfrunte, o constituie ca și mai demult, extraordinara rapiditate cu care

se înmulțește populația rurală. Tarismul a dat examenul în această privință — bolșevismul îl va da abia de aci înainte.

* * *

Ajungând la sfârșitul acestui sumar studiu asupra evoluției agrare ruse, încm să menționăm că am ales din izvoarele ce ni le-am putut procura numai ceea ce ni s'a părut mai obiectiv și mai aproape de adevăr, eliminând cu desăvârșire elementele de propagandă, fie pro, fie contra. Studiul acesta nu are pretenții de originalitate; el nu vrea decât să dea o justă și reală icoană a stărilor dintr'un stat vecin, care pe mine nu interesează în așa măsură ca pe noi, românii. În materie agrară, de altfel, tendințele lăaturalnice nu au nici un rost, pentru că pervertindu-le pe acestea, ai falsificat totul, și nu mai poți înțelege nimic din structura socială și politică a unui stat. În câte subtilități juridice și constituționale n'a fost problema agrară îmbrăcată în cursul vremilor și totuși s'a debarasat de toate, eșind la lumină clară și biruitoare. Ea nu se va putea ține ascunsă nici în viitor. Soarta dinastiilor și a popoarelor depinde, în cele din urmă, de regularea problemei pământului, — zice Adolf Damaschke. Tot ea va decide și asupra soartei bolșevismului, după cum recunoaște însuși Lenin în testamentul său politic scris la 25 Decembrie 1922 și publicat de curând:

— „Partidul nostru se sprijinește pe două clase. Dacă vom reuși să stabilim o pace definitivă între acestea, atunci siguranța partidului nostru nu mai poate fi periclitată; dacă însă aceasta n'ar reuși, atunci va trebui să contăm și cu căderea noastră iremediabilă. Fără o împăcare a celor două clase — muncitorimea și țărănimea — orice altă măsură de ordine este complet inutilă...”

P. NEMOIANU

„Meșterul Manole“

— Piesă în trei acte de d. Octavian Goga —

II.

Există o credință, adânc înrădăcinată mai cu seamă printre augurii criticei noastre dramatice, că la confecționarea unei piese de teatru e neapărată nevoie de anumite însușiri profesionale, cari se găsesc totdeauna dincolo de limitele literaturii, isvorând dintr'o specială deprindere a genului.

Din păcate, cei mai mulți dintre doctrinarii acestei categorice linii de demarcație săvârșesc două erori grosolane, a căror interpretare strâmbă se rezolvă într'o vulgară erezie. Astfel, pornind dela axioma inițială, că teatrul, înainte de toate, reprezintă mișcare, acești judecători superficiali pretind imperios, ca orice conflict sufletesc, orice ciocnire între idei, să se traducă pe scenă printr'o acțiune materială bine ficlăuită și cu dibăcie deslănțuită, cu scopul unic de a impresiona nervii publicului și a-i stârni curiozitatea. De aceea, materialul explozibil al surprizei, căreia i se pune fișul la momentul potrivit, nu se cade să lipsească. Foarte mulți spectatori, într'adevăr, se întorc acasă complet deziluzionați, judecând aspru pe autorul, care nu s'a priceput să le servescă vreme de trei ore nicio explicație violentă între doi rivali, nicio declarație cu suspine subț abate-jour violet, nicio încurcătură amuzantă, și niciun glonț de revolver.

A doua eroare, de care pomeneam mai sus, ni se pare și mai grosolană. Am auzit de nenumărate ori demonstrându-se, că o piesă de teatru are dreptul să fie scrisă oricum. În versuri ori în proză, cu greșeli de gramatică sau fără, cu mâna sau cu picioarele, după starea civilă și după meseria personajilor, cari trebuie să-și întrebuinteze limba lor proprie. Cu deosebire, frumusețea stilului, strălucirea imaginilor, profunzimea cugetării, subțirimea glumei, sunt tot atâtea defecte, și, în cazul cel mai bun, pot fi inuștile. — „Așa vorbesc oamenii în viața de toate zilele?“ Criticul dramatic, polemist redutabil, care mai poartă încă în urechi ecoul propriilor sale trivialități

din articolul de fond, se afundă, plictisit, în fotoliul său permanent și murmură cu un dispreț convins: — „Literatură!”

Asemenea imputări s'au făcut, din două sau trei părți, și „Meșterului Manole”, găsimu-i-se, cu mare dificultate, e drept, două cusururi, dintre cari primul e cu toful inexistent, iar celălalt constituie unul din taramecele de căpetenie ale acestei lucrări dramatice, de o incomparabilă valoare (apăsăm dinadins cuvântul) literară.

Să cercetăm desfășurarea acțiunii piesei, urmărind izbânda unei concepții abstracte în vălmășagul pasiunii omenești deslănțuite. În sală s'a făcut întuneric... Dintr'un colț al scenei, de după cortina care nu s'a ridicat încă, se aude un glas de femeie, cântând aria Isoldei. Câteva aplauze fac drumul întors dinspre rampă spre sală. Cortina s'a ridicat. Suntem în mijlocul unei societăți restrânse, care și-a îngăduit să se instaleze ca la ea acasă, seara târziu, într'un hall de hotel elegant, la Sinaia. În fund, patru jucători de poker, banali: prințul Bibi Mușat, bancherul Goldman, colonelul Dabija și moșierul om politic Brăneanu. Acesta din urmă e singurul, care va avea o legătură — indirectă — cu drama ce se pregătește. E soțul doamnei Ana Brăneanu, care a cântat adineaori aria Isoldei. Alături de pian sunt grupăți: bătrânul scriitor Iancu Balteș, scăpărător de vervă și amator de analiză fină, arhitectul Scarlat, minte clădită după planuri bine echilibrate, și doamna Elena Caramfil, frumoasă văduvă, prietenă înțelegătoare, inimă calmă, aproape resemnată. Sculptorul Andrei Galea, un temperament inflăcărat de artist, fire dominatoare, suflet pasionat, e pe undeva pe aproape, ca prevestirea unei furtuni de vară, sub un cer apăsător. S'a retras pe terasă, în clipa când Ana (să ne îngăduim de-acum încolo această familiaritate) s'a așezat la pian.

Conversația începe, cu scăpărări de duh și observații surprinzătoare, dela Wagner, ca să ajungă repede la simbolul central, figura meșterului Manole, pe care o evocă, jumătate glumeț, jumătate grav, nenea Iancu. — „Artistul, înainte de a fi un creator e întotdeauna un călău... A, dacă Manole ar fi fost un burghez ca voi... da... da... N'ar fi fost nici o complicație... Dar, Manole a fost un zănatec, el voia ziduri boltite de mănăstire, visa linii și arabescuri, cari îi zvânceau în ochi și în sânge. Manole era otrăvit, Manole era artist, și arta e totdeauna o înviere după o îngropăciune“...

Asupra acestei mărturisiri, care, se simte bine, e și un fel de spovedanie a meșterului Iancu Balteș, se întoarce de pe terasă sculptorul Andrei Galea. E înorat și plin de fulgere slăpănite. Frământă între degete o bucată de plastilină. Neneș Iancu nu întârzie să-l recomande: e din familia meșterului Manole. Presimțim, că îngânduraturii artist îi va fi dat să verifice cruda teorie a bătrânului său amic. Înțelegem repede și pasiunea sa pentru Ana Brăneanu, căci a cuprins, ca o iederă, sufletul clocoțitor al acestui munte de om, care respinge tranșacțiile și se dă cu totul pornirei sale. Ana se simte atrasă, și ea, fără să vrea, spre cea dintâi dragoste mare a vieții sale; subțil liniștea aparentă a existenței de burgheză fără complicații se frământă chemări spre alte limanuri; dar, o lungă conspirație a unui

întreg trecut de femei cinstită o face să încerce o evadare din fața primejdiei. Așa o sfătuește și prietena sa, Elena Caramfil, căreia i se destăinuiește cu admirabilă sinceritate. Zadarnic, însă. Puterile sale sunt prea slabe. Ca într'un iureș al simțurilor, înfiorată de făgăduiala fericirii, rasărită deodată înainte, Ana cade în brațele lui Andrei. Prima parte a poveștii se încheie aici. E actul de expunere al piesei, bogat și amplu, condus cu o perfectă îndemănare, teatral prin esența lui, întrucât fiecare replică servește la cunoașterea mai apropiată a eroilor și la reliefarea ideii centrale. O singură pagină, căreia i s'ar putea lipi o etichetă epică: admirabila poveste a popei din Mestecăniș, pe care o spune, cu atâta convingere, Andrei Galea. Dar această aspră baladă populară, închinată iubirii neînfrânate, luminează, indirect, psihologia sculptorului mai bine decât zece pagini de spovedanii plângătoare în dialog!...

De-acum încolo, drama se desenează tot mai clar, scăpările de voință sunt tot mai vii, destinul își cere cu tot mai multă stăruință prada sa. În actul al doilea suntem la moșia lui Brăneanu. De mai bine de o lună, Ana e amanta lui Andrei Galea. Dar, în înlănțuirea patimei lor, fulgeră din când în când o profecție rea. Ana se simte dominată, știe că i se va cere o hotărâre definitivă, dar tremură indecisă, ca o ramură în bătaia vântului. Furtuna dragostei încearcă s'o smulgă, în vreme ce o mie de rădăcini o țin pe loc. Cu delicatețea sa, Iancu Balteș încearcă să definească acest zbucium, descifrând, în spirituale părănteze, tragedia dualismului feminin: atașamentul domestic și elanurile de libertate. Simpaticele doamnă Caramfil, care e în ajun de a se logodi cu arhitectul Scarlat, ar părea că a rezolvat problema. O existență egală o așteaptă, fără desamăgiri și fără vârtejuri amețitoare. Ana, însă, e prinsă în jocul unei predestinări nemiloase. Subt un pretext oare care, Andrei Galea își părăsește tovarășii de vânatoare, se strecoară în conac, și-i cere Anei să-l urmeze. Fără șovăire, și pentru totdeauna. El vrea stăpânirea întreagă asupra ei. Viața de duplicitate permanentă a amantului, care vine pe furiș să-și primească partea lui de mângăeri, o detestă. Mărturisirea lui e brutală: — „Eu nu sunt junele amoretz, suplimentul de căsnicie, care împlineste triungiul burghez, nu sunt gigolo-ul, care vine tiptil când soful pleacă de acasă...” Ana ezită, cere o clipă de răgaz: „Lasă-mă să îngrop victima, să arunc un bulgăre de țărăni...” Lupta aceasta dintre Ana și Andrei Galea e înfățișată cu o neasemănată măiestrie, cu o rară putere de emoție, cu o precizie vigoasă și profundă tot de odată. Dar, sfășietoarea hărțuială trebuie să aibe un sfârșit. Vlad Brăneanu, bărbatul Anei, în mîntea căruia încolțise bănuiala, surprinde convorbirea și ghicește tot. Înțelegând, în felul său, să-și apere cîntea, se va bate în duel cu rivalul său.

Actul al treilea, cel mai impresionant din piesă, se petrece peste câteva luni, târziu în iarnă. Andrei Galea și-a oferit pieptul său glonțului lui Brăneanu și a fost rănit în umărul stîng. Rana aceasta s'a vindecat repede. Ceealaltă a sîngerat mai mult. Ana nu l-a urmat. Ca un leu tânăr, izbit de moarte, s'a retras departe, într'o vizuină la

țară, așteptând deslegarea cea de pe urmă. Dar, artistul s'a trezit în inima lui sfărâmată. I-a revenit în minte forma, nedeslușită încă, a Atlantidei, și — vorba arhitectului Scarlat — și-a urlat durerea în maramură. Acum, expoziția s'a deschis în atelierul sculptorului, Atlanțida e la dispoziția admiratorilor. Câți dintre aceștia pricep ce tragedie se ascunde sub strălucirea de zăpadă a statuci? Ana, care a trecut și ea printr-o teribilă zguduire morală, se întoarce, nădăjduind într-o înviere. Andrei Galea și-a îngropat însă pentru totdeauna dragostea în piatra, minunat cioplită, a capo d'operei sale. Ca și meșterul Manole a zidit acolo ce a avut mai scump. Vorba lui nenea Iancu Balteș, care e din nou lângă el, spre mângâiere: — „La noi totul se răscumpără. Un legământ tainic ne-au făcut ursitoarele... Au furișat în vinele noastre un fir din lutul care a rămas din mâinile lui Dumnezeu când a făcut lumea. E o zestre grozavă, și trebuie s'o plătim scump cu toții... Tu Andrei ești tânăr... Ești la început... Ești la cea dintâi plată mare...“ Intreg actul acesta se reazimă pe două scene capitale: Ana și Andrei Galea, Andrei Galea și Balteș. Nici o silabă de prisos. Nici cea mai mică scădere în interesul spectatorului. Nici o fărâmitură de zgură. Nici un accent deplasat. Totul se înlănțue strâns, desvelind bucată cu bucată, un colț din misterul creațiunii artistice. E, de altfel, însușirea piesei întregi. Așa numitele scene tari lipsesc, se înțelege, dintr-o operă, care ținteste atât de sus. E, însă, o vibrație inferioară, care vine din adâncuri, și care, cu alte mijloace decât ale unei melodrame stupide, umțește ochii și frânge indifezența inimii...

Spre sfârșitul veacului trecut scriau pentru teatru, cam în aceeași vreme, Victorien Sardou și Henric Ibsen. Cel dintâi era considerat ca un mare meșteșugar, stăpân pe toate glandele lacrimogene ale epocii. Culegea aplauze, tantieme, și era purtat în triumf. Celălalt, cu problemele rășcolitoare pe care le punea, era pretutindeni contestat, pus la index, disprețuit. — „Aceasta e literatură, nu e teatru!“ Au trecut de-atunci câteva decenii. Puneți alături pe cei doi autori. Ce gol, ce fals, ce făcut pare sârmanul Sardou, cu efectele lui savant aranjate, și ce dramaturg desăvârșit e acest Henric Ibsen, cu turburătoarele lui întrebări... Cât de deplin e răzbunat de posteritate cel ce n'a fost priceput! Nu e, din fericire, cazul „Meșterului Manole“. Se vede că publicul nostru, care umple seară de seară, până la ultimul loc, sala Teatrului Național ovacionând piesa dlui Octavian Goga — ca și jocul desăvârșit al trinității artistice: Ventura, Nottara, Storin, — e, cu adevărat, la un nivel mai ridicat de înțelegere decât periferia criticeii noastre dramatice. Ne-a dat astfel prilejul să înregistrăm un mare succes, de artă și de aplauze, în același timp.

Ne bucurăm de acest triumf, nu atât pentru autor, care și-a câștigat demult laurii unor supreme biruinți literare, cât pentru teatrul românesc contemporan, care, însfârșit, are un punct de plecare. Să însemnăm data cu o piatră albă. Multă vreme ne vom mai aduce aminte de ea.

ALEXANDRU HODOȘ

Scrisoare din Budapesta

— Alte orientări în politica de integritate maghiară — Noul primat al Ungariei — Ierarhia titlurilor aristocratice —

Am arătat, în repețite rânduri, că în cursul veacurilor Ungaria în politica externă a fost redusă la pasivitate. Orizonturilor oamenilor politici maghiari nu se deschideau mai departe de Viena. După verdictul riguros al istoriei, națiunea maghiară, lipsită de tradiții și principii fixate pentru o continuitate în orientarea sa exterioară, a căzut în letargie și a așteptat să se întâmple o minune, care să reconstituie Ungaria milenară de azi până mâine.

În zăpăceala generală, complicată cu situația haotică internă, intelectualii maghiari, cari de altfel cu teții sunt puși în serviciul ideii de revanșe, n'au încercat să elaboreze teoretic sau principial un plan, arătând scopul, căile și mijloacele pentru restabilirea integrității teritoriale. Lozinca a fost categorică și cam simplistă: *totul sau nimic!*

Firește, că doleanțele ungare au fost trâmbițate în lume, s'a zugrăvit situația „oribilă” și „crimele mișești” ale Trianonului, dar nu s'a prezentat un program pentru repararea așa numitei greșeli. Ungurii au produs unele regrete, și au câștigat unele simpatii pentru cauza lor, dar factorii europeni și opinia publică mondială le-a dat să înțeleagă că actuala configurație geografică rămâne singura bază a mult râvnitei păci.

În lipsa unor idei practice necesare campaniei pentru revizuirea tratatelor de pace, a apărut ca „deus ex machina” lordul Rothermere, care a atras atențiunea opiniei publice englezești asupra problemei naționalităților, în baza căreia s'a desmembrat monarhia habsburgică și a susținut, că s'a călcat chiar acest principiu al naționalităților, alipindu-se statelor succesore teritorii cu populație curaf ungurească. Această descoperire a impresionat oarecum publicul cetitor britanic. Lordul englez și-a lărgit atunci suprafața de atac contra statelor succeșoare. La sugerările propagandiștilor unguri, a arătat în presa sa, că prin pacea dela Trianon s'a desconsiderat și principiu autodeter-

aminării, creându-se stăpânirea națiunilor mici, imperialiste și despote, asupra neamurilor mai viguroase și mai culte.

Lordul Rothermere a început deci, să pretindă programatic autonomia rutenilor și a slovacilor, postulat cu șanse să devină popular în occident fiindcă pare democrat. Naționaliștii intransigenți maghiari au convenit, că drumul apucat de lordul englez trebuie să fie călăuză acțiunii lor împotriva păcii dela Trianon, căci cealaltă argumentare, cu drepturile istorice, cu posesiunea de o mie ani și cu supremația culturală nu întâmpină în opinia publică mondială nici înțelegere și nici sprijin.

Argumentarea se deapănă în modul următor:

Ungaria fiind desmembrată de patru puteri inamice, nu poate spera realipirea teritoriilor detașate, decât în urma unei noi conflagrațiuni europene, în urma unei victorii. Dar pentru o învingere trebuie să ai aliați, căci Ungaria nu poate răpune singură pe dușmanii ei înarmați până în dinți. Un nou război ar cauza pierderi de sânge extrem de mari Ungariei. Deci războiul trebuie să rămână numai ca *ultima ratio*; până atunci trebuie să se exploateze toate mijloacele pacifice. Care ar fi mijloacele pacifice?

Principiul naționalităților îndrituește pe unguři să pretindă teritoriile limitrofe locuite de unguři în blocuri compacte. Aceasta ar fi o populație de 2 $\frac{1}{2}$ milioane. Deasemenea, în baza aceluși principiu s'ar putea pretinde un coridor care să facă posibil alipirea unguřilor din Transilvania în număr de un milion, cari sunt „subjugăți” de români.

Conform principiului de autodeterminare, autonomiile slovacă, ruteană, croată, ba chiar și română din Transilvania ar submina construcția juridică debilă a statelor succesoriale și ar deschide drumul și posibilitățile ca să și exprime dorința pentru a fi realipite Ungariei. (După realipirea teritoriilor rutene s'ar crea o frontieră comună cu Polonia).

Acestea sunt cele două principii prin care Ungaria-ciuntită poate ajunge la noi energii și totodată însemnează un explosiv eficace față de statele succesoriale, a căror slăbire este o condiția prealabilă pentru restabilirea integrității vechei Ungarii.

Prin urmare, politică de integritate ungară poate să accepte ideea revizuirii tratatelor de pace cum a preconizat-o lordul Rothermere, ea nu înseamnă o îndepărtare dela realizarea integrității, ci constituie un sprijin la factorii străini și un stimulent pentru naționalitățile subjugate, le potentează forțele de rezistență până când vor fi încadrate în Ungaria întregită, sub oblăduirea coroanei Sf. Ștefan!

După moartea fostului prinț-primat de Strigoniu (Esztergom): Csernoch Ianoș, întâmplată înainte cu o jumătate de an, s'a încins un duel diplomatic înverșunat între guvernul maghiar și reprezentanții diplomațici ai Vaticanului. Campania de după culise, dusă cu insistență din partea guvernului maghiar, și rezistența opusă cu iscusință de Vatican, au avut și o victimă în persoana ministrului plenipotențiar al Ungariei pe lângă Papa: Nagy Elek, care a fost rechemat.

În cursul timpurilor, când Ungaria era un regat și avea un

titular, uns cu coroana lui Sf. Stefan, episcopii erau numiți de rege și întăriți de Papa. Ori, după prăbușirea monarhiei, regulându-se vremelnice drepturile capului statului maghiar, s'a decretat că guvernorul nu are atribuțiile de rege pentru investirea episcopilor (főkegyuri jog). Guvernul maghiar în frunte cu contele Bethlen, ca și Horthy, amândoi reformați, au tolerat ca Papa să numească, fără a se cere avizul guvernului, pe episcopi Shvoy de Székesfehérvár și pe Virág în Pécs.

Astfel, s-au creat precedente pe care Vaticanul le-a exploatat și și-a impus punctul său de vedere desconsiderând complet desideratele guvernului ungar, cu prilejul numirii prinț-primatului de Strigoniu. Guvernul maghiar se sprijinește în cârmuirea sa pe aristocrația feudală și pe puternica organizație a bisericii catolice, în fruntea căreia găsim oligarhi medievali, cari servesc orbește interesele regimului.

A fost o mare surpriză numirea în fruntea bisericii catolice a simplului călugăr, fiul unui meșteșugar slovac: Seređi Iustinian. Populația catolică a interpretat gestul Vaticanului ca un semn de necontestabilă democrație, iar în cercurile diriguitoare numirea lui a produs o adevărată panică. La instalarea festivă din Esztergom nu s-au prezentat nici episcopii romano-catolici subalternii Primatului, nici contele Bethlen, nici guvernatorul Horthy. Deputatul opoziționist Pakots a anunțat o interpelare, în care cere lămuriri asupra atitudinii cercurilor oficiale, manifestate cu prilejul instalării prinț-primatului.

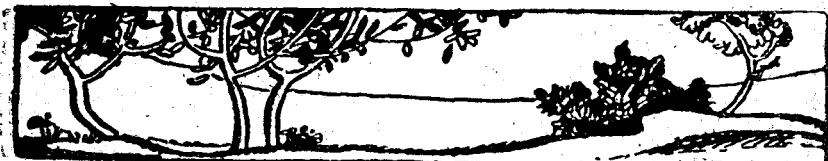
Noul primat este de altfel, o personalitate cu calități prețioase. A depus o muncă nimitoare în codificarea dreptului canonic. Este *persona grata* în fața Papei.

Sosind în Ungaria, noul Primat și-a dat seama că trebuie să fie expresiunea doleanțelor opiniei publice și a încercat să desarmeze pornirile dușmănoase ale cercurilor suspuse. Deci, în repeșite rânduri, a rostit discursuri temerare, accentuând că va lupta pentru reconstituirea țării și că nu se poate închipui „pace”, în Europa centrală atâta timp cât nu i se face dreptate națiunii ungare. În acest semn și-a ales lozinca *pax et iustitia*. Zelul cu care s'a prezentat noul primat opiniei publice ungare a provocat o reacțiune la vecinii cehoslovaci, cari în Parlament au înfierat excesele ambițiosului păstor bisericesc.

* * *

Juriștii unguri afirmă că nu există precizuni asupra situației de drept public a Primatului. El este primul baron al țării (Zászlós ur), dar această demnitate actualmente este numai onorifică. El încoronază pe regele Ungariei. Noul Primat a fost numit de Vatican fără să fie fost luat în considerare propunerile guvernului, numirea n'a fost constituțională, n'a fost contrasemnată de ministru-președinte și nu a fost publicată în Monitorul oficial maghiar, ci numai în foaie oficială a Vaticanului. Guvernul, în astfel de împrejurări, nu are nici organele necesare nici posibilitatea pentru a l' trage la răspundere. Primatul, este răspunzător pentru faptele sale numai în mod legal, ca și alți cetățeni.

M. B. RUCĂREANI

Cronica politică

Turnul iluziilor...

„Democrația este un lucru foarte mare“, ar fi zis Cuțu Popândău, dacă nu ar fi fost amoretat și ar fi luat parte la adunarea național-tărănistă dela Cernăuți. Aforismul l'a formulat însă d. Iuliu Maniu, ca rezultat al impresiilor furnizate de atâtea discursuri, în atâtea limbi și atâtea nuanțe.

Gândiți-vă, e puțin lucru, ceea ce s'a putut realiza Duminică trecută la Cernăuți? Ca în preajma unei minuni, s'au adunat noroadele să pună umărul la ridicarea mărețului turn al iluziilor. Arhitecții democrației românești au desfășurat planurile și meșteri mărunti, de toate legile și de toate graiurile, au început să zoriaască în jurul comenzilor scurte, grăbite. Din huma des frământată a atâtor idei mântuitoare va trebui să se înalțe sus, sus de tot, în înălțimi ametoare, sfidând legile firii și nemernicia terestră, foisorul desfătărilor viitoare ale neamului românesc întregit.

E drept că, la temelii încă nestatornicite ale mărețului edificiu, limbile au început să se incurce și lucrul să meargă anapoda. Ucrainenii dlui Kracalia trag într'o parte, evreii dlui Norbert Zloczover, trag în altă parte, iar socialiștii dlui Pistiner pun condiții și cer, cum e firesc, suprimarea orelor de muncă și majorarea salariilor. Conducătorii par însă orbiți de măreția planurilor lor de proporții biblice și nu văd fo foto neputincioasă din jurul lor. Priviți la dl Mihalache, care se simțe ajuns în vârf și împarte generos fericiri iluzorii. Priviți la dl Maniu, care par că respiră de pe acum ozonul tare al înălțimilor, iar la picioarele sale „România prosperiază și tot natul e fericit“. Ce să înțeleagă acești posedați ai unor idei pe care nu le pot digera, din complicata țesătură de interese diverse și scopuri opace, care se strânge în jurul lor? Cum să priceapă ei, pe care un resort mereu ascuns îi aruncă înafară de realitatea înconjurătoare, că ideea democratică una este în mintea poloneză a dlui Szimonovicz, alta e în simțirea ucrainiană a dlui Kracalia, în alt chip se conturează în mentalitatea socialistă a dlui Pistiner, altcum o concepe exponentul dlui Socor, zia-

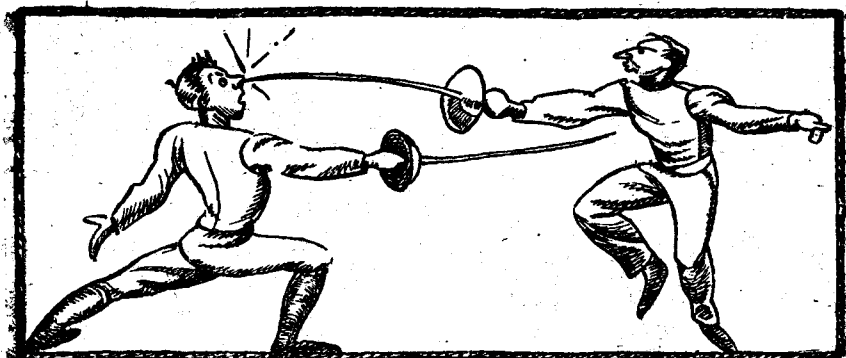
ristul care își zice pe românește Ionel Țăranu și cu totul alt înțeles: îi dă băstinașul român mereu absent dela întrunirile național-țărăniște, care își face cruce când înfige fierul plugului în neagra glie strămoșească și lăcrămează când iese popa cu sfintele daruri în ușile împărătești.

...și mărturisirea Babilonului

Pedeapsa lui Dumnezeu începe să se arate. Căci Iehova zise: „Iacă un singur popor este și toți o limbă au“. Și ce făcu partidul național-țărănist? Își zidi în pământul hărăzit poporului românesc cetate aparte și turn de sfidare a legilor firii, adunând acolo toate jivinele democrației. Primele legiuni de risipire au și cucerit pozițiile marginase ale conducerii. Constituirea comitetului secțiunii 23-a a partidului național-țărănist din Capitală mărturisește noul Babilon. În flancul stâng al „generațiilor“ democate, patronate de dl Maniu în numele moștenirii dela Șaguna, se așează trufaș dnii Osias Melic, președintele noului comitet național-țărănist, dl Iancu Leibovici, vice-președintele aceleiași înjghebări, dl Iancu Binder, casierul ei, și dl Iancu Herșcovici, secretarul, escortați de autenticii democrați români, ca membri, dnii Solomon Hornștein, M. Nürnberg și H. Kraft. Mai figurează în acest mănunchiu de busuioc democratic, și un oarecare d. Al. Teodorescu, care desigur se va fi întrebat ce vor fi având *național* sau *țărănesc*, toți acești prețioși prieteni politici ai dsale.

Dar mirarea dlui Teodorescu nu e numai a dsale, ci a întregii țări. Pornise partidul național o vijelioasă descălciătoare dincolo de Carpați, în numele unui grandios trecut de românism curat. Și iată-l astăzi înfrățit cu Zipștein dela Tighina, cu Pistiner dela Cernăuți și cu Osias Melic dela București! Ce poate fi această inexplicabilă deviație, e greu de stabilit acum. Ceeace este neîndoios însă, e că din babilonica amestecătură de limbă, de credințe, idealuri și tradiții, pe care o mărturisește ființa partidului național-țărănist astăzi, nu poate să rămână decât ruină și uitare, ca și din nebuneasca încercare a fiilor omului, pe care ni-o povestește Biblia.

D. I. CUCU.

GAZETA RIMATĂ

Gogoși...

*Fabrica de mătăsă dela
Lugoș a încetat lucrul din
lipsă de gogoși.*

Ziarele

*S'au pus în grevă viermii de mătăsă
Și nu vor să mai facă borangic,
Țesând în singuratică lor casă
Beteală de mireasă din nimic!
Nu ne mai toarce nobila omidă
În închisoare firul cel de preț,
Nu mai lucrează nici-o crysalidă:
În semn de protestare și dispreț...
Nu vor mai fi ciorapi și pyjamale
Pentru cucoane mici cu ochi frumoși,
În parfumatul lor iatac e jale...
Ne-am dus pe copcă! Nu mai sunt gogoși!*

*Poftiți, în schimb, cu toții la ntrunire,
S'au strâns buchet distincții mei amici,
Veți auzi un orator subțire
Purtând cămașe simplă, cu arnici.
Vă va vorbi de soarta crud'a țării,
De suferința omului sărman,
Vă va promite ntinderile mării
Și trei recolte de rachiu pe an...*

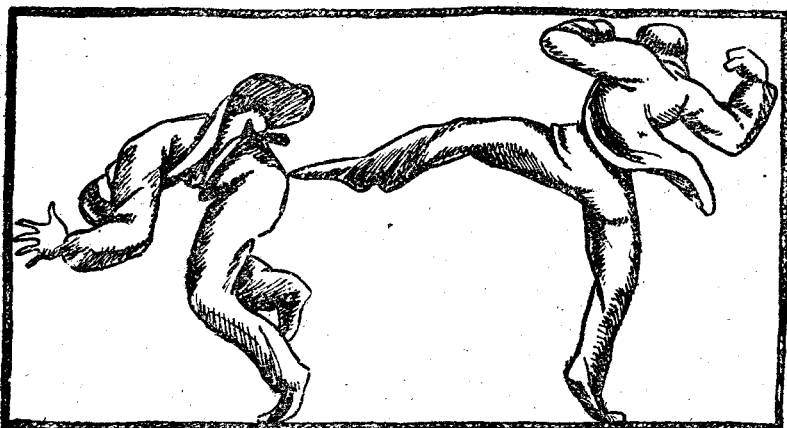
Vă va împărți, c'un aer crunt de gâde,
Tot ce mai au ciocoi ticăloși!..
Iar voi, dacă veți fi deștepți, veți râde,
Zicând în gândul vostru: — „Ce gogoși!“

Apoi, încet, prinzându-ne de mână
Ne vom sui în deal, la Parlament,
Unde trimise nația română
Atâți bărbați cinstiți și de talent.
Sfioși ne-om furișa până'n incintă
Și-om asculta cu brațele pe piept...
Din câți roiesc, nu-i unul să nu mintă,
Din câți promit, nu spune unul drept!
Cu gesturi largi se'nșiră oratorii,
Par'că suntem la Roma 'ntre strămoși...
Priviți cum trec spre Forum senatorii...
Tribunul s'a rostit... Ce mai gogoși!

Știu bine, că povestea mea banală
Va trebui să aibe un sfârșit,
Sau, poate, cine știe, o morală,
Cu tâlc mulțumitor și explicit...
Dar e degeaba ori și ce 'ncercare,
Al vostru caer nu-i bun de nimic:
Puteți să țineți orice adunare,
Acestea nu-s gogoși de borangic!
Politica-i și ea o crysalidă,
Ce-adezea scoate fluturi schimbăcioși,
Dar nu-i mătasă'n fiecă omidă,
Și nu-i beteală'n fiecă gogoși!..

ION CÂNEPĂ

— fost membru al partidului țărănist —

I N S E M N Ă R I

Material pentru propaganda dușmană. — Nu se poate trece ușor peste satisfacția, în mare parte îndreptățită, cu care acțiunea de defăimare a României dincolo de hotar înregistrează unele argumente culese chiar din mijlocul nostru. Metoda e dintre cele mai simple. Propaganda dușmană nu caută să dovedească altceva, decât lipsa de coeziune lăuntrică a statelor naționale, încheigate cu aparențe de trăinicie asigurată, pe ruinele hibridului conglomerat al Austro-Ungariei. De unde ar nădăjdui săculeagă probe mai convingătoare, dacă nu din propria mărturisire a partidelor românești?

Să ne aducem aminte de o împrejurare recentă. Acum cinci ani și mai bine, când cel dintâi Rege al tuturor Românilor se încorona la Alba-Iulia, în cetatea triumfului de o clipă a lui Mihai Viteazul, o mână de reprezentanți politici ai Ardealului de astăzi au în-

fors spatele, ostentativ, sărbătoarei așteptate atâtea veacuri, stând fiecare supărat acasă, în bârlogul unei profesări de tarabă. Atât a fost de ajuns, pentruca întregul cor al revanșei de la Budapesta să strige într'un singur glas (pe lătinește): — *Transylvania non coronat!* Ardealul, adică, nu încoronează. Frumoasa provincie a Ungariei de altădată, care vorbește, respiră și trăește după cum i se năzare dlui Iuliu Maniu, s'a abținut în ziua aceea istorică. Nici odată, dela prăbușirea din cocheta sală a Trianonului, n'a fost atâta bucurie acolo, în cetatea pedepsită de pe malurile Dunărei...

Partidul național, chiar de când și-a acățat în coadă adaosul fărânist, a continuat fără întrerupere să procure momente de veselie în mijlocul patrioșilor vecini. Vă puteți închipui, cu ce delicii se sorbeau, dincolo de Tisa, cuvintele consolatoare pentru umbra, de dincolo

de Styx a răposatului conte Tisza: —
 »Era mai bine sub unguri!« Cu ce
 nădejdi renăscute se înregistra, ca un
 promițător început, lozincă separațiunii
 de nevrednicul Regat românesc de
 dinainte de 1916: — «Ardealul al ar-
 delenilor!» Ce rezonanță fără sfârșit era
 în fiecare cuvânt de ocară asvârlit, peste
 Carpați, »ciocilor« dela București, o-
 drasle »figănești« și »lepădături ale Fa-
 narului«, cari îndrăzneau să fină sub
 »firania lor balcanică« un colț de civi-
 lizație, cu atât de frumoase tradiții oc-
 cidentale!...

Căzul se repetă acum, cu prilejul
 zgornitoaselor adunări convocate în di-
 ferite puncte ale nouilor provincii de
 opoziția național-tărănistă, aliată chipu-
 rile numai pentru răsturnarea guvernului,
 cu socialiștii tovarășului Bujor dela Do-
 tana. Nu mai pomenim despre încura-
 jările — cert, dezinteresate! — pe cari
 le aruncă Sovietele dela Moscova peste
 apele involburate ale Nistrului. Oameni
 de bună credință, cum suntem, nu ne
 vine să susținem o complicitate vădită
 între cămașa, deocamdată tot albă, a
 fostului învățător Ion Mihalache din
 Topoloveni, și steagul roșu al dictato-
 rului Stalin din cetățuia Kremlinului.
 Celdintâi, cel mult, îl slujește fără să-și
 dea prea bine seama, pe celălalt. Să nu
 se supere inimosul deputat de la Mus-
 cel, bolșevicul lucrează cu mijloace mai
 subțiri! Uitați-vă însă, încă odată, la
 ceea ce se petrece la Budapesta. Ungurii
 nu sunt atât de rafinați. Manevrelor
 sunt mai puțin tenebroase. Tempera-
 mentul lor îi trădează pe loc.

Iată de ce, toate amenințările cu re-
 voluția, tot ifosul cu revizuirea pactului
 dela Alba-Iulia, toată nostalgia măttu-
 risită a stăpânirii maghiare, — aceste
 perle de retorică pescuite în valurile de
 oratorie ale întrunirilor național-tărăniste,
 — se bucură de o însuflețită primire
 oriunde clocește un gând rău pe seco-
 teala unității noastre naționale. Nu e de

mirare, deci, că o gazetă șovinistă de
 felul cunoscutei *Budapesti Hirlap* a scris
 a doua zi după discursurile de deunăzi
 de la Făgăraș: — »Critica făcută la
 Făgăraș e așa de aspră, încât nici cei
 mai mari adversari ai României n'ar fi
 în stare să facă una mai usturătoare.
 La Făgăraș, însă, această critică a fost
 făcută de conducătorii partidului național-
 țărănesc, cari sunt români, și acest lu-
 cru e demn de reținut.«

Ce straniu rezultat dă, când ne gân-
 dim mai bine, mult trâmbișata campanie
 a partidului național-tărănesc. A pornit
 cu intenția de a dărâma reginul liberal,
 și când colo nu face altceva decât pro-
 cură material pentru propaganda duș-
 mană... Pentru o asemenea ispravă
 există o vorbă românească, puțin cam
 trivială. O rostim numai fiindcă se po-
 trivește: Unde dai și unde crapă!

Omul fără țară. — Urmărim fără
 o emoție deosebită, dar cu dorința de a
 le găsi un tâlc, drumurile zadarnice ale
 vagabondului Panait Istrati, Sunt mai
 puțin simpatice decât ale eroilor lui
 Maxim Gorki. Era o vreme, când pri-
 begia cu traista în băț a autorului „Ky-
 rei Kyralinei“ putea să înduioșeze, nu
 numai pe umanitariști. Pe atunci, călă-
 torul confortabil de astăzi cutreera Eu-
 ropa subț roșile vagoanelor, riscându-și
 viața la fiecare smucitură mai bănuitoare
 a locomotivei. Se strecura pe sub fron-
 tiere, ca un manifest incendiar sau ca
 un baccil al fizicii proletare. Schimba
 meșteșugurile cu o ușurință de scama-
 tor. Mai des, în orice caz, decât că-
 mășile. O nefericită epavă a vieții,
 victimă a mizeriei consimțite, cerșetor
 prin vocație. Intr'o zi, acest Panait al
 cafenelelor din docurile Brăilei a nime-
 rit la Nisa. Ingeniosul nostru Istrati s'a
 pomenit fotograf ambulant pe Prome-
 nada Englezilor. Era a douăzeciăta pro-
 fesione pe care o încerca. Fusese, până
 atunci, după împrejurări și anotimpuri,

când zugrav de odăi, când agitator socialist. Când hamal în port, când străngător de mucuri. Dar nici ucenicia pozelor „à la minut“ n'a durat mult. Desnădăduit, Panait Istrati și-a așezat briciul în dreptul mărlui lui Adam și și-a rețezat beregata. Așa și-a făcut debutul în literatură. Marele naiv Rolland a pus, înduioșat, un condei în mâna care ținuse briciul și sinucigașul neizbuftit a devenit romanțier la modă. Ceeace i-a permis din nou să călătorească. Ceva mai confortabil decât la ducere, a revenit în România, prima sa patrie. Panait Istrati a fost primit aici, la început, cu brațele deschise. Drept răsplată, ne-a înjurat țara, cum n'au făcut-o nici cei mai neimpăcați dușmani. A trecut, apoi, cu vaporul, în a doua lui patrie. N'a fost nici acolo mai norocos. Ziarele din Atena anunță, că îndârjitul renețat, transformat acum în cel mai autentic fiu al Eladei, a pornit de curând spre Odesa, fiindcă guvernul grec a refuzat să-i mai acorde o prelungire a dreptului de ședere în Grecia. Iată-l pe Panait Istrati, acum, în situația, pe care și-a dorit-o totdeauna, a omului fără țară. Jumătatea de grec s'a pus de acord cu jumătatea de român, și operația s'a desăvârșit la frontiera Republicii bolșevice. Fostul fotograf-ambulant de la Nisa operează acuma pe Promenada Internațională a III-a. E o indeletnicire, care rentează mai bine. Panait Istrati n'o să-și mai rețeze încă odată beregata. Are nevoie de ea, ca să strige, pe deasupra granițelor, cum s'a născut la malul Dunării dintr'un tată levantin și o mamă româncă, și cum a ajuns, cu ajutorul unor romane scrise în franțuzește, cetățean al Sovietelor.

O somație fără răspuns. — La banchetul oferit la București în onoarea dlui dr. Alex. Vaida de cei doi Ioanițești ai partidului național-tărănesc, d.

Iuliu Maniu, șeful partidului și cel mai bun amic al matadorului sărbătorit, a ținut un discurs și a săvârșit o imprudență. (Ceeace, în ultima analiză, e cam același lucru.) D. Iuliu Maniu a afirmat, pur și simplu, că d. Octavian Goga e un trădător al intereselor Ardealului.

Cetățenii, cu legitima curiozitate a bunului simț intrigat, s'au întrebat: Unde, cum, și în ce împrejurări a trădat directorul de astăzi al *Țării Noastre*? Când a scos înfața sa carte, făcând să răsune până în înaltul cerului strigătul de revoltă a acestui colț de țară? Ori mai târziu, după deslănțuirea furtunei celei mari, când străbătea dela un capăt la celălalt al României neutrale, vestind pretutindeni dorința de libertate a milioanei de țărani rămași acasă, în robia celei mai apăsătoare tăceri? Sau acum decurând, în toilul luptei pentru desăvârșirea unirei, când a făcut să cadă cu totul vechile granițe, pe cari unii vameși ai unor zile istorice mai doreau să le păstreze, ca niște cuic ruginite, înfipte în carnea încă vie a rănilor de ieri?

Adică, mai pe scurt: Când a scris „Oltul“? Când cerea mobilizarea alături de Nicolaie Filipescu? Sau când a desființat Consiliul diricent? În așteptarea unui răspuns, d. Octavian Goga a scris și a semnat în numărul trecut al revistei următoarea somație la adresa d-lui Iuliu Maniu: — „Îl rog să se lămurească și să fixeze definitiv tot ce are de spus. La cea mai apropiată întrunire să-și spuie ponosul întreg, fiindcă o retrospecțiune istorică plină de amănunte ar fi cu adevărat utilă țării tocmai acum când trebuie să-și aleagă conducătorii de mâine. Precizați: când am trădat Ardealul noi, ca să putem fi deslegați de a desveli lumii când și cum l'ați salvat dvoastră! Suntem în așteptare!“

Somația a răsunit, însă, în deșert.

Urechia dlui Iuliu Maniu a înregistrat-o, desigur, dar răspunsul nu ne-a sosit. Șeful partidului național-tărănesc și bunul amic al dlui dr. Alex. Vaida, sârbătoritul de deunăzi, nu se prezintă bucurios la o judecată unde n'are nimic de câștigat. Prin urmare, dinspre partea aceasta putem fi liniștiți, Cei, pe cari nu-i aranjează în niciun fel o răscolare mai indiscretă a trecutului, cei cari beneficiază din plin de binefacerile uitării, cei cari au atâtea slăbiciuni de acoperit, n'au să fie, niciodată, provocatorii unui asemenea proces de limpezire a contribuției fiecăruia pentru triumful de azi al ideii naționale.

Aceasta înseamnă, oare, că procesul acesta nu se va deschide niciodată? Nici de cum. O singură îndoaială: îl vom face noi, sau îl vom lăsa pe seama posterității?.

Statul cultural. — În excelenta revistă *Scrisul Românesc* de la Craiova, d. C. Rădulescu-Motru publică un interesant articol asupra »Statului cultural«. Spirit filosofic înainte de orice, deprins să delimiteze sferile abstracțiunii și să golească întreg conținutul noțiunilor, d. C. Rădulescu-Motru înlătură, dela început, orice nedumerire printr-o limpezire prealabilă a celor două date ale problemei: statul și cultura, fixând raporturile dintre ele și dând un rost nou unei împerecheri banale de cuvinte. Statul cultural e o veche preocupare a dlui C. Rădulescu-Motru, care crede în necesitatea unei fortificări a statului prin cultură și cere o mai deplină înțelegere a temeiurilor culturii, din partea statului. Două discursuri ale balanței, cari sunt făcute să se echilibreze. Două puteri sortite să se slujească reciproc. Să se completeze. Mai mult, două organizări de forțe, justificând rostul la viață a unei națiuni, înzestrată cu o variată energie creatoare, contopindu-se armonice într-o unitate politică națională, care nu

exclde cătuș de puțin, practica unei reale descentralizări. Argumentarea e vrednică de reținut: »Cultura își are izvorul în originalitatea sufletului, pe când organizarea politică în asemănarea dintre suflete. Nimic mai normal, decât ca viața politică să se uniformizeze, să se centralizeze, pe când cultura, consistând în simțire originală, să se mențină prin creațiuni repetate«. Descentralizare nu înseamnă, însă, firește, tendință centrifugă, după cum libertatea de conștiință nu echivalează cu anarhia. Învățat să aprecieze nuanțe de sens și să așeze linii de demarcație pe tărâmul unde cuvântul lunecă ușor, d. C. Rădulescu-Motru rezolvă problema cu o desăvârșită îndemnare. E un avantaj al obișnuinței, aproape profesionale, de a cugeta. Confuziile nu sunt posibile.

Omul păcii. — Ungaria are un candidat serios la premiul Nobel pentru pace. E contele Apponyi, bătrânul bărbat politic maghiar, avocat permanent al tuturor proceselor vecinilor noștri la Liga Națiunilor.

Pentru amatorii de contraste și pentru iubitorii de glume fără consecințe nici nu se putea o candidatură mai potrivită, Serviciile, pe cari contele Apponyi le-a adus, și le aduce încă, pentru menținerea păcii în Europa, sunt cunoscutе futurora. Pe vremuri, când patria sa făcea parte, cu o arogantă mândrie, din tovărășia, cu scopuri atât de idealiste, a Puterilor centrale, contele Apponyi și-a dat toată silința să contribuie la pacificarea spiritelor în această parte a Continentului. Punctul cel mai primejdios, de unde amenința să izbucnească cea dintâi flacără, era, cum se știe, agitația naționalităților din fostă monarhie hașburgică. Pentru a stărpini delat rădăcină, contele Apponyi a susținut aceea operație de rapidă desnaționalizare, întocmind vestitele legi școlare, legate pe veci de numele său,

intenționând să transforme tot învățământul din Ungaria de ieri într-o vastă fabrică de maghiarizare cu sila... Proiectul n'a reușit, din pricini verificate pe de-a-n-tregul de istorie. Un nebulon de sârb a pus bomba dela Sarajewo, și războiul a fost declanșat, cu toată protestarea magnașilor dela Budapesta, adică și a contelui Apponyi.

Astăzi, contele Apponyi urmărește același vis pacifist îndepărtat. E adevărat, că se găsește în fruntea mișcării pentru reconstituirea Ungariei de altădată. E adevărat, că militază pentru readucerea Habsburgilor, la o vârstă când aventurile nu mai sunt recomandabile. E adevărat, că s'a făcut un adevărat apostol al ideii de revanșă. Intrebași-vă, însă, pentru care scop? Contele Apponyi e încredințat că actuala configurație geografică a Europei constituie un permanent focar de amenințări războinice. Numai după ce Ungaria își va recuceri odată teritoriile pierdute, va fi, cu adevărat, pace...

Nu vă place argumentația? Foarte bine. În cazul acesta vă oferim un alt candidat (tot atât de serios) la premiul Nobel pentru pace. E fostul kaizer Wilhelm. Despre acesta nu veți zice, că nu e un adversar al războiului!...

O nouă infamie. — Calomniatorii de meserie, cari pretind că luminează poporul și propagă democrația prin coloanele ziarului patronat de dd. Blumenfeld și Braunstein, după ce au îngremădit luni de zile toate injuriile murdare asupra fostului ministru al sănătății d. dr. I. Lupaș, recurg acum la o nouă infamie. Aflând despre stăruințele și intervențiile repetate, făcute de prietenul nostru la locurile în drept pentru accelerarea și terminarea anchetei par-

lamentare, afirmă că toate intervențiile d-sale nu ar fi fost decât simple înscenări, menite să arunce praf în ochii mulțimii... Înscenări ticăloase au fost dimpotrivă, tocmai cele puse la cale de către adversarii politici ai d-lui dr. I. Lupaș, fără absolut nici un motiv serios, și exagerate de către mercenarii presei din Sărindar până la gradul unei veritabile încercări de asasinat moral. Praful în ochii mulțimii neștiutoare și credule au aruncat cu prisosință calomniatorii.

E momentul acum să se aplice dispozițiile legii și fostului ministru al sănătății să i se dea posibilitatea să spună chiar dela tribuna Parlamentului întreaga țesătură de intrigi și calomnii revărsate asupra d-sale și asupra guvernului, din care a făcut parte. Opinia publică alarmată și indusă atâta timp în eroare prin mizerabila campanie de presă, înscenată fără nici un scrupul, este în drept să afle, în sfârșit, adevărul deplin. Și îl va afla în curând.

O mărturisire sinceră. — În adunarea populară dela Cernăuși, unul dintre șefii partidului național-țărănesc a mărturisit, că tovarășii săi de șefie „*nu vor să ferească țara numai după creierul lor*“. Simțind că „*numai*“ acesta nu le-ar fi de ajuns, ei au alergat la Cernăuși, să împrumute dela d-nii Iacob Pistiner și Norbert Zloczower o cantitate oarecare de creier neaoș patriotic. Viitoarea guvernare a acestei coaliții româno-zlozovo-pistineriste, de înjghebare a căreia se simte atât de fericit d. Ciceo-Pop, va dovedi dacă noua tovarășie a putut să-i înzestreze mai din abundență cu ceace puțin milostivă natură îi înzestrase așa de parcimonios...